

శ్రీమద్భగవద్గీతా పారాయణ - త్రయోదశోధ్యాయః

ఓం శ్రీ పరమాత్మనే నమః
అథ త్రయోదశోధ్యాయః
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగయోగః

అర్జున ఉవాచ
ప్రకృతిం పురుషం చైవ క్షేత్రం క్షేత్రజ్ఞమేవ చ ।
ఏతత్ వేదితుమిచ్ఛామి జ్ఞానం జ్ఞేయం చ కేశవ ॥0॥

శ్రీ భగవానువాచ
ఇదం శరీరం కౌంతేయ క్షేత్రమిత్యభిధీయతే ।
ఏతద్వో వేత్తి తం ప్రాహుః క్షేత్రజ్ఞ ఇతి తద్విదః ॥1॥

క్షేత్రజ్ఞం చాపి మాం విద్ధి సర్వక్షేత్రేషు భారత ।
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోర్జ్ఞానం యత్తజ్ఞానం మతం మమ ॥2॥

తత్క్షేత్రం యచ్చ యాదృక్చ యద్వికారి యతశ్చ యత్ ।
స చ యో యత్ప్రభావశ్చ తత్సమాసేన మే శృణు ॥3॥

ఋషిభిర్భూషుధా గీతం ఛందోభిర్వివిధైః పృథక్ ।
బ్రహ్మసూత్రపదైశ్చైవ హేతుమద్భిర్వినిశ్చితైః ॥4॥

మహాభూతాన్యహంకారః బుద్ధిరవ్యక్తమేవ చ ।
ఇంద్రియాణి దశైకం చ పంచ చేంద్రియగోచరాః ॥5॥

ఇచ్ఛా ద్వేషః సుఖం దుఃఖం సంఘాతశ్చేతనా ధృతిః ।
ఏతత్క్షేత్రం సమాసేన సవికారముదాహృతమ్ ॥6॥

అమానిత్వమదంభిత్వం అహింసా క్షాంతిరార్జవమ్ ।
ఆచార్యోపాసనం శౌచం శ్చైర్యమాత్మవినిగ్రహః ॥7॥

ఇంద్రియార్థేషు వైరాగ్యం అనహంకార ఏవ చ ।
జన్మమృత్యుజరావ్యాధి-దుఃఖదోషానుదర్శనమ్ ॥8॥

అసక్తిరనభిష్వంగః పుత్రదారగృహోదిషు ।
నిత్యం చ సమచిత్తత్వం ఇష్టానిష్టోపపత్తిషు ॥9॥

మయి చానన్యయోగేన భక్తిరవ్యభిచారిణీ ।
వివిక్తదేశసేవిత్యం అరతిర్జనసంసది ॥10॥

అధ్యాత్మజ్ఞాననిత్యత్వం తత్త్వజ్ఞానార్థదర్శనమ్ ।
ఏతజ్ఞానమితి ప్రోక్తం అజ్ఞానం యదతోఽన్యథా ॥11॥

జ్ఞేయం యత్తత్రవక్ష్యామి యజ్ఞాత్వాఽమృతమశ్నుతే ।
అనాదిమత్పరం బ్రహ్మ న సత్తన్నాసదుచ్యతే ॥12॥

సర్వతః పాణిపాదం తత్ సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్ ।
సర్వతః శ్రుతిమల్లోకే సర్వమావృత్య తిష్ఠతి ॥13॥

సర్వేంద్రియగుణాభాసం సర్వేంద్రియవివర్జితమ్ ।
అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృ చ ॥14॥

బహిరంతశ్చ భూతానాం అచరం చరమేవ చ ।
సూక్ష్మత్వాత్తదవిజ్ఞేయం దూరస్థం చాంతికే చ తత్ ॥15॥

అవిభక్తం చ భూతేషు విభక్తమివ చ స్థితమ్ ।
భూతభర్తృ చ తజ్జ్ఞేయం గ్రసిష్ఠు ప్రభవిష్ఠు చ ॥16॥

జ్యోతిషామపి తజ్జ్యోతిః తమసః పరముచ్యతే ।
జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యం హృది సర్వస్య విష్ణితమ్ ॥17॥

ఇతి క్షేత్రం తథా జ్ఞానం జ్ఞేయం చోక్తం సమాసతః ।
మద్భక్త ఏతద్విజ్ఞాయ మద్భావాయోపపద్యతే ॥18॥

ప్రకృతిం పురుషం చైవ విద్వ్యనాదీ ఉభావపి ।
వికారాంశ్చ గుణాంశ్చైవ విద్ధి ప్రకృతిసంభవాన్ ॥19॥

కార్యకరణకర్తృత్వే హేతుః ప్రకృతిరుచ్యతే |
పురుషః సుఖదుఃఖానాం భోక్తృత్వే హేతురుచ్యతే ||20||

పురుషః ప్రకృతిస్థో హి భుంక్తే ప్రకృతిజాన్ముణాన్ |
కారణం గుణసంగోఽస్య సదసద్యోనిజన్మసు ||21||

ఉపద్రష్టాఽనుమంతా చ భర్తా భోక్తా మహేశ్వరః |
పరమాత్మేతి చాప్యుక్తః దోహేఽస్మిన్నుపురుషః పరః ||22||

య ఏవం వేత్తి పురుషం ప్రకృతిం చ గుణైః సహ |
సర్వథా వర్తమానోఽపి న స భూయోఽభిజాయతే ||23||

ధ్యానేనాత్మని పశ్యంతి కేచిదాత్మానమాత్మనా |
అన్యే సాంఖ్యేన యోగేన కర్మయోగేన చాపరే ||24||

అన్యే త్వేవమజానంతః శ్రుత్వాఽన్యేభ్య ఉపాసతే |
తేఽపి చాతితరంత్యేవ మృత్యుం శ్రుతిపరాయణాః ||25||

యావత్సంజాయతే కించిత్ సత్త్వం స్థావరజంగమమ్ |
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞసంయోగాత్ తద్విద్ధి భరతర్షభ ||26||

సమం సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠంతం పరమేశ్వరమ్ |
వినశ్యత్స్వవినశ్యంతం యః పశ్యతి స పశ్యతి ||27||

సమం పశ్యన్తి సర్వత్ర సమవస్థితమీశ్వరమ్ |
న హినస్త్యాత్మనాఽఽత్మానం తతో యాతి పరాం గతిమ్ ||28||

ప్రకృత్యైవ చ కర్మాణి క్రియమాణాని సర్వశః |
యః పశ్యతి తథాఽఽత్మానం అకర్తారం స పశ్యతి ||29||

యదా భూతప్రథగ్భావం ఏకస్థమనుపశ్యతి |
తత ఏవ చ విస్తారం బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా ||30||

అనాదిత్వాన్నిర్గుణత్వాత్ పరమాత్మాయమవ్యయః |

శరీరస్థోఽపి కౌంతేయ న కరోతి న లిప్యతే ||31||

యథా సర్వగతం సౌఖ్యైత్ ఆకాశం నోపలిప్యతే |
సర్వత్రావస్థితో దేహే తథాఽఽత్మా నోపలిప్యతే ||32||

యథా ప్రకాశయత్యేకః కృతస్నం లోకమిమం రవిః |
క్షేత్రం క్షేత్రీ తథా కృతస్నం ప్రకాశయతి భారత ||33||

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోరేవం అంతరం జ్ఞానచక్షుషా |
భూతప్రకృతిమోక్షం చ యే విదుర్యాంతి తే పరమ్ ||34||

|| ఓం తత్సదితి శ్రీమద్భగవద్గీతాసు ఉపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం
యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగయోగో నామ
త్రయోదశోఽధ్యాయః ||